

Міністерство освіти і науки України
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**ЛОГОПЕДИЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ/УСТАНОВАХ ДЛЯ ОСІБ
З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ**

щоденник здобувача (другого) магістерського рівня вищої освіти

Галузь знань _____

Спеціальність _____

Факультет _____

Група _____

Харків – 202_

УДК. 378.016:[37.091.33-027.22:376-056.264]093.3)

Л 69

Укладачі:

Харківська А.А. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Савінова Н. В. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Капустіна О. І. – доктор філософії, методист, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради ;

Пехарева А. С. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Рецензенти:

Ільченко О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Білогурова С. Г. – завідувач Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 353 комбінованого типу Харківської міської ради».

Л 69 Логопедична практика в закладах/установах для осіб з порушенням мовлення : щоденник з практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / уклад.: А. А. Харківська, Н. В. Савінова, О. І. Капустіна, А. С. Пехарева; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків. 2024. – 68 с.

Щоденник розроблений відповідно до робочої програми практики другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта за спеціалізацією 16.01 Логопедія Призначений для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, а також науково-педагогічних та педагогічних працівників

УДК. 378.016:[37.091.33-027.22:376-056.264]093.3)

*Затверджено на засіданні науково-методичної ради академії
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(Протокол № 3 від 10 січня 2024 року)*

© ХГПА, 2024,
Харківська А., Савінова Н.,
Капустіна О., Пехарева А.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Інструкція щодо ведення та оформлення щоденника.....	5
Мета, завдання та зміст практики.....	7
Загальні данні.....	10
Методичні поради до проходження практики.....	11
Зміст роботи.....	13
Післямова.....	43
Додатки.....	46

ПЕРЕДМОВА

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти в процесі проходження практики «Логопедична практика в закладах/установах для осіб з порушенням мовлення» оволодівають уміннями відбору необхідного змісту, методами, прийомами й засобами навчання та виховання осіб з порушеннями мовлення, відповідно до поставлених цілей і завдань у різних інституційних умовах, навичками застосування спеціальних методик та освітніх технологій у процесі навчання та виховання осіб з порушеннями мовлення.

Щоденник призначений для здобувачів освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта за спеціалізацією 16.01 Логопедія. Використання даного щоденника дозволить поглибити теоретичні знання про порушення звуковимови, методи та шляхи їх корекції. Також завдяки його використанню вдосконалюються навички написання психолого-педагогічної характеристики, планів-конспектів логопедичних занять, перспективного плану розвитку.

ІНСТРУКЦІЇ ЩОДО ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА

1. Щоденник – документ, що відображає результати роботи здобувача освіти під час проходження логопедичної практики в закладах/установах для осіб з порушенням мовлення.
2. Щоденник заповнюється практикантом особисто.
3. Записи необхідно вести чітким розбірливим почерком. Якість записів та оформлення щоденника буде враховано при оцінці роботи практиканта.
4. Під час практики здобувач освіти коротко і акуратно записує усю інформацію щодо особливостей логопедичної роботи з особами з порушенням мовлення.
5. Практикант зобов'язаний подати щоденник на перегляд керівнику практики не рідше одного разу на тиждень.
6. Оформлений щоденник практикант має здати викладачу-керівнику практики.
7. Практика не зараховується, якщо щоденник не оформлений згідно з вимогами, зазначеними вище.

Обов'язки практиканта

Практикант організує свою діяльність відповідно до вимог Статуту закладу освіти, розпорядження його адміністрації і керівників практики, які стосуються перебігу практики. Разом із працівниками закладу освіти практикант несе відповідальність за життя та здоров'я дітей під час освітнього процесу.

Практикант зобов'язаний:

Здобувачі вищої освіти при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від викладача-керівника консультації;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно здати звітну документацію із практики.

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Практика покликана забезпечити тісний зв'язок між теоретичною та практичною підготовкою здобувачів освіти за ОП Спеціальна освіта. Логопедія. другого (магістерського) рівня вищої освіти, створити умови для подальшого формування професійних компетенцій.

Метою «Логопедична практика в закладах/установах для осіб з порушеннями мовлення» є професійно-практична підготовка магістрантів до реалізації професійних компетенцій у галузі освіти осіб з особливими потребами в різних структурних та інституційних умовах.

Завдання практики:

1. Формування професійних компетенцій щодо визначення освітнього потенціалу осіб з особливими потребами з метою прогнозування та проектування індивідуальних маршрутів розвитку та освіти за різних соціально-інституційних умов.

2. Поглиблення готовності до проектування корекційно-освітнього середовища, створення навчально-методичних матеріалів.

3. Опанування навичками використання інноваційних технологій під час вирішення професійних завдань.

4. Вдосконалення навичок роботи з навчально-методичною літературою.

5. Поглиблення теоретико-практичних знань із спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, набутих здобувачами освіти та застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час практики.

6. Формування навичок самостійної науково-дослідницької діяльності із застосуванням засвоєних теоретичних знань.

7. Розширення обсягу прикладного вимірювання та провадження теоретичних знань у професійну діяльність у дітей, підлітків і дорослих з особливими освітніми потребами.

Спеціальні компетентності (КС), що формуються під час проходження практики:

ЗАГАЛЬНІ ДАНІ**Відомості про заклад освіти:**

Назва закладу освіти	
Адреса	
Телефон	
Адміністрація	
Вчитель	
Вчитель-логопед	
Керівник практики	

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Під час цього виду практики передбачається відпрацювання професійно-педагогічних, науково-дослідних умінь і формування особистісних якостей майбутніх фахівців, які є засобом розвитку педагогічного мислення, творчого ставлення до професійної діяльності, перевірки їх теоретичної підготовки, формування адекватного ставлення до осіб з порушенням мовлення. Під час практики здобувачі освіти вивчають логопедичну документацію: програми, плани логопедичної роботи; розкладу занять учителів-логопедів; індивідуальні картки мовленнєвого розвитку дітей; журналу обліку; звітної документації. Практиканти також здійснюють аналіз мовлення осіб з порушеннями мовлення, проведення логопедичні заняття, готують і проводять консультації.

У разі складної епідеміологічної ситуації або запровадженням воєнного стану практика може проходити дистанційно. Для організації та проведення практики у дистанційному режимі використовуються синхронний та асинхронний формат. У роботі зі здобувачами освіти можуть бути використані такі платформи як ZOOM, Google Meet, Skype, Google Classroom, месенджери Viber, Telegram, електронна пошта та ін.

Асинхронний формат – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронні засоби зв'язку; синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо). У синхронному дистанційному форматі проводиться настановча і звітна конференції, консультації керівників практики від кафедри зі здобувачами освіти і перевірка та обговорення виконаних завдань організовується у асинхронному режимі. Як правило, синхронне дистанційне навчання проводиться за допомогою платформи ZOOM, асинхронне може проводитись у форматі найбільш зручному для здобувача та викладача (електронна пошта, телефонні консультації, інші ресурси, наприклад, Classroom).

При підготовці онлайн-занять рекомендовано використовувати мультимедійний супровід програм пакету Microsoft Office, а також використовувати та інтерактивні сервіси та ресурси:

Canva.com – безкоштовний онлайн-інструмент графічного дизайну.

https://www.canva.com/uk_ua/

Learning Apps – безкоштовний онлайн сервіс, що дозволяє створювати інтерактивні вправи

<https://learningapps.org/index.php?overview&s&category=0&tool>

Дитячий онлайн-садок НУМО з відеозаняттями для дітей віком від 3 до 6 років.
<https://www.youtube.com/watch?v=uX2rHhSM2Aw>

«Навчання без меж» – спільний освітній проєкт Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури та інформаційної політики, українських телеканалів ПЛЮСПЛЮС, «Піксель» та регіональних каналів Суспільного мовника, а також платформ онлайн-телебачення MEGOGO, Київстар ТБ, 1+1 video, sweet.tv, VoliaTV, Vodafone TV.

<https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=https://d-learning.com.ua/&ved=2ahUKEwiM86fRpKeBAxWUhP0HHUR5DH4QFnoECAkQAQAg&usg=AOvVaw07hskNfhmxeWhU8qgR0K1T>

Серія інформаційних матеріалів «Психологічна турбота від Світлани Ройз» (МОН у співпраці з дитячим психологом).

<https://mon.gov.ua/ua/psihologichna-turbota-vid-svitlani-rojz>

Матеріали МОН: «Дітям з особливими освітніми потребами»

<https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=https://mon.gov.ua/ua/tag/ditya-m-z-osoblivimi-potrebam&ved=2ahUKEwia9I3KpqeBAxWXJxAIHUKJCiAQFnoECAoQAQAg&usg=AOvVaw0SF0idgLIwauy0TDHBV6lM>

Телеграм-канал «Підтримай дитину» педагогів, дитячих психологів за підтримки Міністерства освіти і науки.

<https://t.me/s/pidtrumaidutuny>

JavaScript – вивчення однієї з найпоширеніших мов програмування.

https://prjctr.com/course/javascript?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=js_notKyiv&utm_term=Dev_ds&gclid=CjwKCAjwu4WoBhBkEiwAojNdXtJTGvmZPHRvzHRRp7cE10QXVeQP0lv3JqZ3m5CYpKe01jl44kPEpBoCi0wQAvD_BwE

EdEra для школярів – онлайн-ресурс курсів, освітніх трендів та ефективного навчання. Тут також наявна інформація про те, як бути в безпеці під час війни.

<https://www.ed-era.com/>

Освіторія – онлайн-медіаканал про освіту та виховання дітей в Україні.

<https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=https://osvitoria.media/&ved=2ahUKEwio5XdpaеBAxXfJRAIHcO8AIMQFnoECAUQAQAg&usg=AOvVaw1srpMziTvO3Eo3HXk4JMHr>

«Нова школа» – канал повноцінних мультимедійних підручників по кожному предмету з 1 по 11 клас

<https://rozklad.org/>

«Вишиванчик» – канал, спрямований на розвиток української мови, навчання та виховання дітей рідною мовою.

<https://www.youtube.com/channel/UCfPaVb1OWINx9qCxTtXfo8g>

ЗМІСТ РОБОТИ**Перший тиждень**

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Настановча конференція з практики за допомогою онлайн-платформи Zoom Робота із сайтом закладу	

Другий тиждень

№ з/п	Дата	Напря́м роботи	Нотатки і примітки
		Аналіз нормативних документів, сучасних вимог організації спеціальної освіти, науково-методичної літератури, інтернет-ресурсів	

		Складання перспективного плану роботи	
--	--	---------------------------------------	--

Третій тиждень

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Ознайомлення з профілем артикуляції свистячих звуків	

		Моделювання профіля артикуляції свистячих звуків	
--	--	--	--

Четвертий тиждень

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Аналіз роботи вчителя-логопеда.	

		Планування програми індивідуальної логопедичної корекції свистячих звуків	
--	--	---	--

П'ятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Аналіз роботи вчителя-логопеда. Складання мовленнєвої картки	

		Складання психолого-педагогічної характеристики	
--	--	---	--

Шостий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Аналіз особливостей осіб, що мають мовленнєві порушення. Складання конспекту логопедичного заняття на постановку звуку [З]	

		Складання конспекту логопедичного заняття на автоматизацію звуку [С]	
--	--	--	--

		Складання конспекту логопедичного заняття на диференціацію звуку [Ц]	
--	--	--	--

Сьомий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Аналіз методик обстеження мовлення . Складання мовленнєвої картки	

		Складання психолого-педагогічної характеристики	
--	--	---	--

Восьмий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Проведення логопедичного обстеження. Складання конспекту логопедичного заняття на постановку звуку [З]	

		Складання конспекту логопедичного заняття на автоматизацію звуку [С]	
--	--	--	--

		Складання конспекту логопедичного заняття на диференціацію звуку [Ц]	
--	--	--	--

Дев'ятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Проведення логопедичного обстеження. Ознайомлення з профілем артикуляції шиплячих звуків	

		Моделювання профіля артикуляції шиплячих звуків	
--	--	---	--

Десятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Складання конспекту логопедичного заняття на постановку звуку [ш]	

		Складання конспекту логопедичного заняття на автоматизацію звуку [Ч]	
--	--	--	--

		Складання конспекту логопедичного заняття на диференціацію звуку звуку [Ж]	
--	--	--	--

Одинадцятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Виготовлення дидактичного матеріалу. Ознайомлення з профілем артикуляції сонорних звуків	

		Моделювання профіля артикуляції. Ротацізм. Ламбдацізм	
--	--	--	--

Дванадцятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напря́м роботи	Нотатки і примітки
		Планування програми індивідуальної логопедичної корекції сонорних звуків	

		Складання мовленнєвої картки. Складання психолого-педагогічної характеристики	
--	--	---	--

		Проведення корекційно-розвивальних занять (в синхронному/асинхронному форматі)	
--	--	--	--

Тринадцятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напряом роботи	Нотатки і примітки
		Розробка конспектів трьох логопедичних занять	

		Проведення корекційно-розвивальних занять (в синхронному/асинхронному форматі)	
--	--	--	--

Чотирнадцятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Проведення корекційно-розвивальних занять (в синхронному/асинхронному форматі)	

П'ятнадцятий тиждень практики

№ з/п	Дата	Напрямок роботи	Нотатки і примітки
		Проведення корекційно-розвивальних занять (в синхронному/асинхронному форматі)	

		Підбиття підсумків практики	
--	--	--------------------------------	--

ПІСЛЯМОВА

Використовуючи під час практики щоденник здобувачі освіти вдосконалюють знання щодо документації вчителя-логопеда, змісту його роботи та функцій, що забезпечує формування реальних уявлень про роботу

Даний щоденник дозволяє сформувавши уявлення щодо логопедичної роботи з корекції вимови звуків, зокрема автоматизації, диференціації їхньої правильної вимови та формування первинних комунікативних умінь і навичок уживання. Щоденник призначено для практичного використання здобувачами освіти, педагогічними, науково-педагогічними працівниками.

ДОДАТКИ

Додаток А

Мовленнєва картка

ФФНМ, ЗНМ, СНМ, дислалія, дизартрія, афазія, ринолалія

1. Прізвище, ім'я по батькові Петренко Ганна Михайлівна

2. Дані про хід розвитку мовлення Параламбдацизм (заміна звука [Л] на [У])

Вік дитини – 5 років

3. Стан слуху – в нормі

6. Стан артикуляційного апарату

Зуби – нормальні, великі, дрібні, рідкі, деформовані, поза щелепною дугою.

Губи – нормальні, товсті, вузькі, розщеплення, рубці, парез.

Рухи – точні, активні; швидкі; із складненням; повільні.

Язик – нормальний, великий, маленький, довгий, короткий, широкий, вузький, малорухливий, в'ялий, напружений, парез.

Рухи – точні, активні; швидкі; із складненням; повільні, об'єм рухів не повний, обмежений; недостатньо точний, тремор, девіація (вліво, вправо).

Зв'язка – нормальна, коротка, довга, приросла, подвоєна, малорухлива.

Психолого-педагогічна характеристика

Стать: Жін.

ПІБ: Петренко Ганна Михайлівна

Вік: 5 років (01.09.2018)

Ганна виховується в повній родині. Має батька, мати та старшу сестру. Умови виховання задовільні. Приділяють велику увагу всебічному розвитку дитини. В родині панує любов, злагода та повага.

Фізичний розвиток в нормі. Добре розвинена дрібна та загальна моторика.

Соціально-побутові навички відповідають віку.

Загальна інформованість і соціально-побутове орієнтування: дівчинка знає своє ім'я, прізвище, дату народження, вік, адресу проживання; орієнтується в явищах і предметах навколишнього життя.

Загальна характеристика поведінки: дитина спокійна, проявляє зацікавленість, легко вступає в контакт.

Конспекти занять

Диференціація звукуів «Ж» – «З» в словах.

Мета: Розвивати дрібну моторику пальців, силу голосу, мовне дихання, артикуляційний апарат, фонематичний слух; активізувати мовлення дітей. Вчити правильно вимовляти дані звуки у словах, знаходити та виділяти (відрізнати) звуки. Виховувати уважність.

Обладнання: схема артикуляцій звуків, настінні та індивідуальні дзеркала, предметні малюнки, м'яч, розрізні картинки, символи-звуки.

Хід заняття

I. Організаційний момент. Сюрпризний момент. Поява осіннього листочку, що приніс із вітром питання для дітей.

1. Яка пора року?

Який день тижня?

II. Артикуляційна гімнастика разом із осіннім листочком: «Чашка», «Лопата», «Почистимо зубки», «Смачне варення».

III. Основна частина.

1. Подивитись на символ. Впізнати звук за артикуляцією разом із осіннім листочком. Де «з», а де «ж»?

Розказати гостю ,в якому положенні знаходяться губи та язик під час вимови «з», а в якому «ж»?

2. Осінній листочок пропонує пограти в такі ігри:

- «Яку пісеньку я співаю? Покажи».
- «Якої пісеньки не стало? Поверни її».
- «Загадай мені заспівати пісеньку. Чи правильно я співаю?»

3. Повторити кілька разів:

Ж – з	ЖА – ЗА	ЖИ – ЗИ
Ж – Ж – Ж – з	ЖО – ZO	ЖЕ – ZE
Ж – Ж – з	ЖУ – зу	ЖІ – ЗІ

4. Повторити:

Язик донизу – зу-зу-зу - ми побачили козу.

Язик донизу – за-за-за – йди додому коза.

Язик угору – жу-жу-жу – я козу стережу.

Язик угору – жи-жи-жи – кізку гнать допоможи.

III. Фізхвилинка « Вітер віє...»

1. Визначити спільний звук:

а) газета, гарбуз, гніздо, газон, бензин;

б) дружба, чиж, багаж, життя, жінка, кажан.

2. Пальчикова гімнастика « Жукок»

ЖУЧОК

На мої долоні Сів яскравий жук.

Я його спіймала, Чую: жу-жу-жу.

Пожаліла я жука, — Відпустила кроху,

Помахала вслід йому,

Хай летить потроху.

Долоні розкрити вгору, потім стиснути кулачки, піднести до вуха, знову розкрити долоні й похитати.

3. Відгадати загадку від осіннього листочка. Зробити фігуру пальцями рук:

Чорний, а не крук;

рогатий, а не бик.

Летить – дзижчить;

там, де сяде, любі діти,

починає землю рити.

4. Розвиток логічного мислення. Скласти розрізну картинку із 4-х, 6-ти частин (жук, зайчик, вазон).

5. Розвиток уваги. Чи у всіх малюнках « живе » звук « з » ? Порахувати кількість складів у словах.

6. Розвиток мовного дихання. Гра « Буря на морі ».

IV. Підсумок заняття.

V. Д/з – вивчити чистомовки:

Жи-жи-жи – ти природу бережи!

Зу-зу-зу – мамі сумки підвезу.

Жа-жа-жа – ми побачили жука.

IV. Подяка за заняття. Прощання із осіннім листочком

Автоматизація звука «Л» в середині слова

Мета: Розвивати артикуляційний апарат, мовне дихання, фонематичний слух. Покращити просторове орієнтування на площині. Викликати емоційний відгук та естетичну насолоду від осіннього листя. Виховувати зорову та слухову пам'ять, навички спостережливості. Вчити правильного введення звука [л] у склад, слово; визначати місце звука у слові, підтримувати працездатність під час заняття, розширювати словниковий запас. Познакомити дітей з новим прийомом аплікації – виклеюванням силуету дрібно нарізаними нитками, передаючи ефект «пухнастої шерстки». Розвивати почуття кольору, вміння підбирати колір відповідної тварини. Розвивати творчість рухів і очей, дрібну моторику пальців

Обладнання: посібник, символи, Чарівний куб, звірі

Хід заняття

I Організаційний момент

- Діти, до нас завітали гості – лісові звірята. Поверніться до них, усміхніться оченятами, привітайте їх сердечно і широко.

А зараз давайте побажаємо один одному доброго ранку, а допоможе нам це зробити повітряна кулька. (Діти передають кульку, звертаючись один до одного по імені і бажаючи доброго ранку).

Діти: Добрий ранок Іра. Добрий ранок, Діана і так далі.

II. Діти а давайте нагадаємо нашим гостям, яка зараз пора року? (відповіді дітей)

Діти, а яка буває осінь .(рання, пізня)

Давайте зобразимо ранню осінь. В ранньої осені веселе обличчя. Вона радісна, щедра, добра, красива.

Покажіть, який у вас настрій в яскравий, сонячний осінній день.

А тепер давайте, змалюємо пізню осінь. Пізня осінь сумна.

Покажіть, який у вас настрій в дощовий, похмурий осінній день.

III. Читання складів з інтонаційним забарвленням:

- Вирішили склади між собою порозмовляти: один запитує: ла-ла-ла?, а інший йому відповідає: ле-ле-ле. А третій дивується: лу-лу-лу!

- Давайте і ми з вами поспілкуємось мовою складів і покажемо як ми вміємо лісовим звірятам. А допоможуть нам смайлики -личка (здивоване, сумне, веселе, задоволене)

IV. Показ знаків – символів

- я слухаю, правильно я вимовляю звук чи ні.

- я відчуваю, що роблять мої губи, язичок, зуби.

- я бачу, що роблять мої губи, зуби, язичок

- я відчуваю, працює шия чи ні, тепле повітря або холодне.

V. Артикуляційна гімнастика

«Паркан», «Млинці», «Лопата», «Смачне варення», «Конячка».

VI. На кубі лежить символ – звука «Л», діти відкривають килимок і викладають ті символи, які відносяться до правильної артикуляції звука «Л»

VII. - (На столі розкладені предметні картинки: ялинка, шишка, білка, рудий кіт, лялька, бабуся, шапка).

- Першою я ставлю картинку із зображенням ялинки, тому що скоро Новий рік .

(діти по черзі називають картинки і пояснюють свій вибір, використовуючи ключову фразу)

Я приєдную до ялинки шишку, тому що шишки зростають на ялинці.

Я приєдную до шишки білку, тому що білка збирає шишки.

Я приєдную до білки kota, тому що він такий же рудий.

Я приєдную до kota дитину, тому що дитина любить грати з котом.

Я приєдную до дитини шапку, тому що вона її носить восени.

Я приєдную до шапки бабусю, тому що бабуся її зв'язала.

VIII

Фізкультхвилинка:

Ось рука і ось рука: Хлоп-хлоп-хлоп.

Ось нога і ось нога: Топ-топ-топ.

Нахилились вправо - вліво

Похитались - раз, два, три.

Всі сьогодні: «Молодці!»

IX. «Тіньовий лабіринт».

Вправа «Подорож». Логопед пропонує відправитись від крапки в подорож із лісовими звірятами, далі називає інструкцію, за якого діти виконують рухи очима:

- два вгору, два кроки наліво, три кроки вниз.

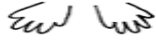

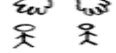
- куди ви доїхали або дійшли?

-я дійшов до білки.

X. «Подарунок осені»

(декламація вірша з допомогою малюнка)

«Подарунок осені»

Ходить осінь в нашій гаї.
 Всім нам осінь дарунки має.
 Червоне намисто - для горобини,
 В фартух рожевий - одягне осину,
 Парасолькі жовті - для тополі,
 Фрукти нам осінь дарує чудові.

XI. Гра «Потяг».

Діти, в нас є ще одне цікаве завдання: До нас приїхав у гості також потяг, але не просто так, в перший вагоні ми повинні положити малюнки там де звук «Л» знаходиться на початку слова, а в другий вагончик ми повинні положити малюнки там де звук «Л» знаходиться в середині слова.

XII. Гра релаксація : «Я – листочок»

танцювати.

Я – маленький листочок,

Логопед: Звертає увагу на осінні листя.

- Що сталося з листям восени?
- Чому листя опадають з дерев?
- Осінь щедро обдарувала дерева золотими барвами і листочки не витримують – їм хочеться літати, кружляти у повітрі,

позолочений осінню.

Мене весело гойдає вітерець

і наче кличе за собою.

І ось я відриваюсь від гілочки, злітаю.

Як хороше над землею. А коли втомлюся,

опущуся на неї відпочити.

XVI. Підсумок заняття

За ваші старання ви отримуйте. Картинки-розмальовки від лісових звірят.

Автоматизація звука «Ш» в словах, реченнях

Мета: Розвивати фонематичне сприйняття, фонематичний слух, логічне мислення, артикуляційний апарат, творчу уяву, пам'ять ; закріпити поняття глухий, шиплячий; вправляти в умінні виконувати звуковий аналіз слів, визначати місце певного звука у слові; сприяти формуванню навичок техніки поскладового читання слів різної складової структури. Вчити дітей добирати прикметники до іменника, правильно вимовляти звук «ш» в словах та реченнях. Виховувати інтерес до занять, вміння швидко, самостійно виконувати ігрові завдання.

Обладнання: наочний матеріал для дидактичних ігор, лялька Маша, семафорики.

Хід заняття

I. Психогімнастика.

Діти стоять у колі.

Логопед. Діти відгадайте загадки:

Всі його люблять,

Всі його чекають,

А хто подивиться-

Кожен скривиться. (Сонце)

Відповіді дітей

Світить, сяє, всіх зігріває. (Сонце)

- Що це?

Відповіді дітей.

- Як ласкаво ми його називаємо?

Відповіді дітей.

- А тепер уявіть, що сонечко зігріло ваші обличчя, руки, вам дуже приємно. (Діти розслабляються.)

- Подув холодний вітер, вам холодно (діти напружуються).

Відчуйте напруження.

- Як дме холодний вітер?

Діти промовляють протяжно «ш-ш-ш»

- А давайте всі разом пригадаємо пісеньку вітру? (Діти відповідають).

(Після виконання вправ виставляємо символ «ш»).

- Для того щоб нам краще запам'яталися цей звук, пограємо у ігри:

1. «Заспівай пісеньку» - показую на символ – дитина «співає» пісеньку.
Дитина може рухами зображати звук.

2 . «Поверни пісеньку» - один символ забирається. Пісенька полетіла, а щоб її повернути, треба заспівати.

II. Малята сьогодні ми будемо повторювати звук «ш».

(Стук у двері)

- Хто там?
- Доброго ранку! Як тебе звати?
- Маса, Масенька!
- Мабуть, тебе звати Машенька?!
- Так, так Мащенька!
- Діти, які звуки не вимовляє наша гостя?
- Відповіді дітей.
- Я все вмію. От послушайте, як я гарно вмію казки розповідати.
- Діти, якщо Машенька буде помилятися, і ви почуєте помилки у словах, сигналізуйте семофориками.
- Ішов піп гуштим лішом та й жагубив лукавичку. От біжить миска. Побачила рукавичку та й казе:
- Тут я буду шити.
- Коли це скаче шабка й питає:
- Хто, хто в рукавичці живе?
- Це я, - миска. А ти хто?
- А я – шапка. Пусти й мене до себе шити!...
- Діти, чи здогадалися ви, як називається ця казка?
- Відповіді дітей.
- III. Артикуляційна гімнастика
- «Чашка»
- Загорнули краї язика-
- Вийшла чашка. Чудова яка!
- Відкрити рота. Покласти широкий язик на розслаблену нижню губу. Згорнути вгору краї язика у формі чашки. Давайте разом із Машею будемо повторювати.
- Утримувати: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.
- «Проколи кульку»
- Треба кульку нам проткнути-
- Язиком щоку напнути.
- Рот закритий. Рухаючи язиком вліво-вправо, намагатися «проковтнути» ним то ліву, то праву щоки.
- Рахунок: 1-2.

«Грибочок»

Ось грибочок-сироїжка.

Вгорі-«шляпка», знизу-«ніжка».

- Відкрити рота. Присмоктати до піднебіння широкий язик. Краї язика мають примикати до верхніх зубів.
- Утримувати: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

III. Розвиток фонематичних уявлень.

Дидактична гра «Цікаві книжечки»

IV. Фізкультхвилинка «потанцюємо разом».

V. Загадки

1. Сніг на полях,

Лід на річках,

Хуга гуляє,

Коли це буває? (Взимку)

Діти знаходять слово «зима».

2. Тане сніжок,

Оживає лужок,

День прибуває,

Коли це буває? (Навесні)

Діти знаходять слово «весна».

3. Перший він приніс весну,

Пробудив усе від сну,

Заспівав під вікном

А звать його ... (Шпаком).

- Прочитайте, як звать цих птахів?

Діти читають слово (шпаки)

Діти зривають з дерев листок і передають його одне одному, добираючи прикметники до іменника.

Діти, скажіть якою буває весна?

Дидактична гра «Весна яка?»

(Мила, весела, довгоочікувана, привітна, дзвінка, кольорова, різнобарвна, холодна, тепла, прозора, дощова, ясна тощо).

VIII. Підсумок заняття

Дистанційне заняття з розвитку мовлення для дітей молодшого дошкільного віку.

Тема: Що допомагає говорити?

Мета:

- розвивати знання дітей про будову мовного апарату;
- вчити дітей правильно виконувати артикуляційні вправи;

- виховувати у дітей бажання говорити виразно, чітко, емоційно.

Хід заняття:

Доброго дня, дітки! Мене звати Ксенія Юрїївна. Я – ваш вчитель-логопед. Ми з вами будемо вчитися правильно розмовляти. Сьогодні у нас у гості завітав Зайчик. Йому було сумно в осінньому лісі, а тому він прискакав до мого подвір'я.

А перш ніж розпочати наше заняття, давайте привітаємося за допомогою віршика із нашим гостем, повторюйте за мною:

*Доброго ранку, очки!
Доброго ранку, вушка!
Доброго ранку, носик!
Доброго ранку, ротик!
Око – баче,
Вуха – чує,
Носик – запахи пильнує!
Ротик - щоб ми розмовляли,
Звуки правильно вимовляли!*

Молодці! А тепер, давайте з вами подумаємо та розкажемо нашому гостю, за допомогою чого ми розмовляємо? Правильно! Нам допомагає розмовляти наш ротик, а саме: губки, зубки та язичок.

Давайте подивимось цікавий мультфільм про наш ротик?

(Мультфільм про язичок 1.40).

Сподобався мультфільм? Запам'ятали, що нам допомагає говорити? А щоб гарно розмовляти, нам треба робити зарядку для нашого язичка. Зробимо? Навчимо зайчика? Уважно дивіться та повторюйте!

(Артикуляційна гімнастика)

Молодці! Сподобалося Вам наше заняття? Що Вам сподобалося більше за все?

Я була дуже рада вас бачити! Зайчику було дужк весело та цікаво! Зустрінемося на наступному занятті! А ви, не забувайте робити зарядку для вашого язичка!

Тема. Автоматизація звуку [р] в складах, словах, реченнях.

«Ми – українці!»

Корекційно – навчальна мета: закріпити знання дітей про артикуляцію звуку [р], вчити визначати звук у складах, словах, реченнях.

Корекційно – розвивальна мета: розвивати мовне дихання, виразність мовлення, логічне мислення; розвивати навички самоконтролю над вимовою звуку [р]; розвивати фонетико – фонематичні процеси; удосконалювати навички звукового аналізу слова, складової структури слова; поповнювати активний і пасивний словник учнів; розвивати навички зв'язного мовлення.

Корекційно – виховна мета: виховувати патріотичне ставлення

до Батьківщини, почуття любові та бережне ставлення до неї справжніх українців; виховувати вміння уважно слухати учителя – логопеда, інтерес до заняття, комунікативні навички.

Обладнання: профіль звука [р], індивідуальні люстерка, ілюстрації Державних символів України, народних оберегів, картки з завданнями, пластилінова основа у вигляді зірки, фішки для позначення звуків, картки для індивідуальної роботи; картка «Асоціативний куц» - звук [р] .

Технології: «Мозковий штурм», «Асоціативний куц», «Рефлексія».

Перебіг заняття

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Емоційне налаштування

Добрий день, дорогі друзі!

На вас чекає гарний день,

Бачу всі веселі та здорові,

До заняття всі готові!

Сьогодні у нас незвичайне заняття, у нас у гості завітав Котигорошко. Разом із вами, він буде вчитись праильно говорити рідною мовою.

1. Гра – побажання « Удачі тобі!»

- Побажайте один одному успіхів на занятті.

Учні почергово говорять:

- Бажаю тобі...

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1.Бесіда за питаннями:

– Діти, в якій країні ми живемо?

- Ми – українці. Для кожного народу мова – це скарбниця мудрості поколінь.

– Сьогодні на занятті ми продовжуємо вчитися правильно говорити рідною мовою й чітко вимовляти звук [р].

– Ви готові виконувати цікаві завдання і активно працювати?

– Тож, починаймо!

2. Артикуляційні вправи.

«Чисті зубки», «Смачне варення», «Маляр», «Чашка», «Конячка»,

« Грибочок», «Гармошка», «Барабан».

3. Дихальна вправа «Фокус».

- Молодці! Старанно виконали вправи і розім'яли свій язичок!

III. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ ЗАНЯТТЯ

1. Артикуляційний уклад звука [р].

Технологія «Мозковий штурм»

- Діти, розкажіть Котигорошку:

Звук [р] голосний чи приголосний?

Дзвінкий чи глухий?

Що роблять губи, язик?

Який струмінь повітря – теплий чи холодний?

Технологія «Асоціативний куц»

- Повторимо разом із Котигорошком положення артикуляційних органів під час вимовляння звука [р] за допомогою карток-підказок.

Звук [р] - приголосний, дзвінкий, твердий. Під час вимови–губки розімкнені, кінчик язика у формі ложечки піднімається і вібрає біля альвеол, сильний струмінь повітря направляємо на кінчик язика.

- Діти, якою буквою на письмі позначаємо звук [р]? Напишіть її у повітрі, на долоні.

2. Гра «Відтворення звуконаслідування».

Україна – мальовнича країна, яка має безліч місць для цікавих подорожей. Коли люди подорожують, то пересуваються різними видами транспорту. *(Не забувати про глибокий вдих перед вимовою)*

Їдемо тролейбусом і заводимо мотор: тр - р - р- р- р, тр - р - р.

Будемо їхати автомобілем і заводимо мотор: др - р - р- р- р, др - р – р.

Будемо летіти літаком і заводимо мотор: р - р- р- р, р- р- р.

Будемо їхати мотоциклом і заводимо мотор: р - р- р- р, р- р- р.

3. Гра «Впіймай звук».

-Діти, як ми назвемо одним словом мотоцикл, автомобіль, трамвай, літак? Це — ... *(транспорт)*

Я називатиму види транспорту, якими можна подорожувати.

Коли ви почуєте в слові звук [р] - плескайте в долоні, якщо звука[р] немає – сидіть мовчки.

(Літак, трамвай, машина, потяг, гвинтокрил, катер, ракета, санчата, велосипед, пароплав, мотоцикл, самокат, вантажівка, автобус, човен)

4.Пальчикова гра - масаж зі складами.

– Котигорошко загада загадку. Спробуйте її відгадати.

П'ять братів разом живуть, працюють,

Один одному допомагають

Один одного поважають. (Пальці на руці)

- Пограємо з пальчиками. Промовляючи кожен склад, качайте горішок по пальцях. (Починати з великого пальця і т.д.)

УР, АР, ЕР, ОР, ІР РУ, РА, РЕ, РО, РИ.

5. Словникова робота. Котигорошко запитує, чи ви знаєте, що кожна країна має свої символи. Символ – це предмет, знак, який характеризує державу, відображає її побут, традиції, господарювання, історичне минуле, прагнення народу. Символи умовно поділяють на державні та народні.

- Які Державні символи України ви знаєте? Прапор України – це державний символ. Герб — один із головних символів нашої держави України та Державний Гімн України. **Народні символи** – це обереги

українського народу. (На дошці малюнки: герб, прапор, рушник, коровай, верба, калина, соняшник, барвінок, віночок, шаровари, лелека, чорнобривці).

- Назвіть тільки ті слова, в назві яких є звук [р], визначіть місце звука [р] у слові.

7. Гра «Закінчи речення».

- Чи знаєте ви прислів'я про Україну, перевіримо? Котигорошко разом зі мною буде починати речення, а ви – закінчувати. Поясніть значення останнього прислів'я.

Без верби і калини – немає..... України.
 Любиш Україну – посадикалину
 Наша слава – Українська держава
 Всюди на світі добре, а доманайкраще

8.Робота з карткою.

Завдання. Знайти контур літери «ер» і обвести олівцем.

- Вишитий рушник – стародавній оберіг української родини, роду, оселі. Не було жодної оселі на Україні, яку б не прикрашали рушники.

Діти, пропоную вам розглянути малюнок разом із Котигорошком, на якому зображений рушничок.

*Рушничок цей не простий,
 Літерами вишитий,
 Ми уважно розглядали :
 Літеру «ер» упізнавали.*

9. Фізкультхвилинка

Час настав для відпочинку,
 Проведем фізкультхвилинку.

Всі ми з вами українці, (долоні підняти догори)
Ми — одна сім'я! (руки в сторони)
Я і ти, ми і ви (розводимо руки)
Тут ростем усі. (стрибки на місці)

10. Гра «Розшифруй слова» .

Завдання. Скласти і записати слова з поданих букв. Скласти звукові моделі слів: борщ, сир, вареники, деруни.

- Ми, українці, щедрий народ, гостинний і добрий, в кожній оселі вам запропонують все, чим хата багата, не відпустять гостя, доки не пригостять.

Мовленнєвий матеріал : борщ, сир, вареники, деруни, гречка, риба, узвар, пироги.

- Які ви молодці! Скільки українських страв ви знаєте, в назві яких вимовляєте чітко звук [р].Котигорошко дізнався про нові страви, що мають звук [р].

О,щ,Б,р

р,и,С

и,р,Д,е,у,н

е,ч,к,Г,р,а

б,и,Р,а

и,г,и,П,р,о

к,и,р,В,а,е,н,и

11. Робота над чистомовками.

Уважно пошепки читайте,

Дружно чистомовки промовляйте! Тихо (хором) - голосно (хором).

Ра – ра – ра – радіє українська дівтора.

Ри – ри – ри – високі Карпатські гори.

Ро – ро – ро – ревучий Дніпро.

Ор – ор – ор – жовто – блакитний прапор.

Ар – ар – ар – Шевченківський «Кобзар».

12. Підсумки заняття

Технологія «Рефлексія»

- Який звук ми вчилися вимовляти на занятті разом із Котигорошком?

- Що сподобалося найбільше?

Тема: Автоматизація звуку [Ш] в складах, словах з використанням Лего-технологій «Пригоди веселого вітерця»

Цілі: Закріпити артикуляційний уклад при проголошенні звуку «Ш».

Відпрацювати звук «ш» у складових рядах, слів з використанням Лего-технологій.

Завдання:

Корекційно-освітні:

Закріпити артикуляцію і ізольовану вимову звуку Ш, продовжувати вчити правильно вимовляти звук Ш в складах і словах за допомогою Лего-технологій;

Корекційно-розвиваючі:

Розвивати артикуляційну та дрібну моторику; фонематичний слух; силу ротового видиху; силу голосу; зорову увагу, пам'ять, мислення.

Корекційно-виховні:

Виховувати пізнавальний інтерес до логопедичних занять, позитивний емоційний настрій на заняття.

Виховувати посидючість, вміння долати труднощі.

Матеріал: предметні картинки, конструктор Лего, схема звуку «Ш».

Хід заняття:

I. **Привітання.** Психологічний настрій «Посмішка»

II. **Повідомлення теми заняття.** «Сьогодні ми з тобою будемо продовжувати вчитися вимовляти звук «Ш».

Аналіз артикуляції звуку «Ш»(за схемою)

Губи округлені та злегка витягнуті вперед

Зуби зближені, але не стикаються

Широкий кінчик язика піднятий до альвеол, але не притиснутий до них.

Середня частина язика прогинається донизу.

Бічні краї притиснуті до верхніх корінних зубів. Широкий, теплий повітряний струмінь проходить рівномірно по середині язика.

III. Фонетична зарядка.

Гра «Вимови коротко і протяжно»

«Послухай, як звучить вітерець:« ш-ш-ш ... ». Він може видавати довгий звук «ш-ш-ш ...» і короткий «ш».

Давай ми з ним пограємо. Ми з тобою перетворимося теж в вітерець і пошумимо. Тільки робити будемо це по черзі і за схемою, яку ми зараз викладемо. Довга цеглинка Лего- це протяжний звук «ш-ш-ш-ш ...», кубик Лего – короткий звук «ш».

Дитина під керівництвом логопеда викладає схему .. Далі дитині пропонується вказати на перший викладений на плато елемент і вимовити відповідний звук. Таким чином, співаємо «пісеньку вітерця».

IV.Розвиток фонематичного слуху.

Гра «Почуй звук Ш»

У нашого веселого вітерця у будинку є красива полицка. Вітерець любить складати туди різні звуки. Давай і ми зробимо собі полицки і покладемо на них тільки звук «Ш». Я буду вимовляти різні звуки, а ти, як почувеш звук «Ш» – прикріплюй на свою полицку деталь конструктора.

Звуки: с, м, ш, р, т, ш, з, ж, ш

V. Автоматизація звуку «Ш» в складах

Гра «Продовж візерунок і промов склади»

Ти вже знаєш, що наш вітерець любить різні пісеньки. Але іноді він плутає слова цих пісень. Давай йому допоможемо. Домовимося, що синя деталь – це склад «ша», а жовта – склад «ши». Постарайся не переплутати і проспівати пісеньку правильно. Викладімо з деталей схему. Ця схема буде нотами пісеньки.

Дитина і логопед викладають схему «пісеньки вітерця». Педагог просить дитини вказувати пальцем на елементи ряду і вимовляти склади в залежності від його кольору.

IV.Пальчикова гімнастика

Ігровий самомасаж конструктором ЛЕГО з елементами пальчикової гімнастики для активізації мовлення, пізнавальної діяльності, розвитку дрібної моторики пальців рук, релаксації і підвищення імунітету дітей.

Слова	Дії
1, 2, 3, 4, 5! В конструктор будем грати!	<i>(Загинаємо-розгинаємо пальчики на обох руках одночасно)</i>
В конструктор будем грати Своїм ручкам допомагати!	<i>(Кулачки-долоньки вдаряємо одна об одну по черзі)</i>
Конструктор у руки ми візьмемо На руку ліву покладемо, Правою ручкою накриємо Між долоньками катаємо.	<i>(Виконуємо дії відповідно до тексту, прокатування конструктора між долонями)</i>
Зараз руки поміняємо, І також покатаємо.	<i>(Міняємо положення рук, прокатування конструктора між долонями, ліва рука зверху)</i>
У ручку праву візьмемо І сильніше стиснемо!	<i>(Стискаємо конструктор в правій руці)</i>
Руку швидко розтискаємо, На «піаніно» ми пограємо.	<i>(Імітуємо гру на піаніно правою рукою)</i>
У ручку ліву візьмемо та сильніше стиснемо.	<i>(Сильно стискаємо в лівій руці)</i>
Руку швидко розтискаємо, На «піаніно» ми пограємо.	<i>(Імітуємо гру на піаніно правою рукою)</i>
Ми конструктор прибираємо Швидко пальчики рахуємо! На лівій ручці порахуємо, Пальці швидко загинаємо. Раз, два, три, чотири, п'ять! На правій ручці порахуємо, Пальці швидко загинаємо. Раз, два, три, чотири, п'ять!	<i>(Прибираємо на край столу)</i> <i>(Загинаємо пальці на правій руці)</i> <i>(Загинаємо пальці на лівій руці)</i>
Пальчики ми стряхнемо, Та займатись почнемо!	<i>(Інтенсивно трясемо долоньки, продовжуємо заняття)</i>

VII. Автоматизація звуку «Ш» в словах.

Гра «Збираємо валізу»

А ще наш вітерець дуже любить подорожувати – світ подивитися. Допоможім йому зібрати речі. Викладемо на нашому плато валізу з кубиків Лего. У неї треба покласти ті картинки, назва яких починається зі звуку «Ш».

Дитина під керівництвом логопеда бере картинка, промовляє, визначає, чи є в назві картинки звук Ш. Якщо є, кладемо картинку в «валізу».

Предметні картинки: штани, шапка, шуба, шарф, шишка, шорти, шоколад тощо

VIII. Робота над силою голосу.

Гра «Драбинка»

Вітерцю дуже подобатися з тобою грати і він пропонує пограти в веселу гру. Для неї потрібно викласти драбинку на наших плато з чотирьох елементів Лего по зростанню. «Піднімаючись» по драбинці – підвищуємо голос, а «спускаючись» –говоримо тихіше.

IX. Підсумок заняття.

Тобі сподобалося грати з вітерцем? А що найбільше? Ти сьогодні дуже старався, молодець. А тепер зберемо весь конструктор назад в коробку.

Корисні посилання

Освітній проєкт «На урок»

Освітній портал «Всеосвіта»

Інформаційні матеріали
«Психологічна турбота від Світлани Ройз»

Матеріали МОН: «Дітям з ООП»

Онлайн-сервіс LearningApps

Canva –онлайн-інструмент графічного дизайну

Як проходять логопедичні заняття з дорослими?

Навчальне видання

**ЛОГОПЕДИЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ/УСТАНОВАХ ДЛЯ ОСІБ
З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ**

щоденник здобувача (другого) магістерського рівня вищої освіти

Укладачі :

Алла ХАРКІВСЬКА

Наталія САВІНОВА

Олена КАПУСТІНА

Альона ПСХАРЄВА